

Lausuntoyhteenveto 22.8.2018

Kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain uudistaminen

Yleistä

Kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain uudistaminen oli lausuntokierroksella 18.5.-28.6.2018. Lausuntopyyntö koostui kysymyksistä, jotka liittyivät työryhmän ehdotuksiin. Lisäksi lausunnonantajilla oli mahdollisuus esittää muita huomioita ehdotuksesta. Lausuntoja tuli yhteensä 144. Kunnilta ja kuntayhtymiltä tuli lausuntoja 62, yhdistyksiltä ja yhteisöiltä 54, valtion virastoilta ja laitoksilta 12, ministeriöiltä 9, yritysiltä 1 ja muilta 6.

Lausunnoissa työryhmän esitystä pidetään erittäin tarpeellisena ja kannatettavana. Lakiluonnoksen nähdään parantavan nykytilannetta merkittävästi, sillä lausunnonantajat näkevät, että on selkeä tarve ajantasaiselle, nykyistä kattavammalle ja vahvemmalle lainsäädännölle.

Kuntakentästä lausuntoja antoivat sekä suuret että pienet kunnat. Kuntien lausunnot olivat lähes poikkeuksetta myönteisiä, joskin myös muutos- tai täsmennystarpeita esitettiin. Suuret kunnat ovat lakiehdotukseen tyytyväisempiä kuin pienet kunnat, jotka tuovat esiin erityisesti huolen siitä, miten niiden henkilöstö- ja muut resurssit riittävät toteuttamaan lain tavoitteita ja tehtäviä.

Kuntayhtymistä etenkin maakuntien liitot nostivat esille haastavan tilanteen maakuntauudistuksen osalta. Osa esittää, että laki tulisi viimeistellä vasta maakunta- ja sote-uudistukseen liittyvien lakiesitysten käsittelyiden jälkeen. Maakuntien ja kuntien rooleihin toivotaan myös täsmennyksiä.

Ministeriöillä ja muilla valtion virastoilla oli lakiesitykseen kommentteja lähinnä oman hallinnonalansa näkökulmasta. Esimerkiksi valtiovarainministeriö kiinnitti huomiota, että joissakin pykälissä todetaan samankaltaisia asioita kuin kuntalaissa.

Eniten muutosehdotuksia ja kommentteja tuli kulttuurin ja taiteen yhdistyksiltä ja yhteisöiltä. Erityisesti kiinnitettiin huomiota taiteen toimijoiden asemaan esityksessä. Esitettiin, että taiteen tekijöiden, tuottajien ja välittäjien toiminnan tulee näkyä vahvemmin esityksen eri kohdissa, ja että taitelijoiden työn tukemisen tulisi olla yksi kunnan tehtävistä.

Resurssien riittävyys, erityisesti rahoituksen osalta, nostettiin esille valtaosassa lausuntoja. Tämä koski kuntien lisäksi kulttuuri- ja taidekentän yhdistysten ja yhteisöjen mutta myös monien muiden lausunnonantajien lausuntoja. Lausunnoissa nähdään, että kaikkia lain tavoitteita ei voida toteuttaa kustannusneutraalista lähtökohdasta. Lausunnoissa esitetään, että kuntien rahoitusta kulttuuria koskevien tehtävien hoitamiseksi tulisi tavalla tai toisella lisätä.

Muita eniten lausunnoissa esille nostettuja asioita ovat kolmannen sektorin roolin merkittävyys kuntien yhteistyökumppanina sekä tarve määritellä tarkemmin kuntien kulttuurihallinnon tehtävien hoitamisessa tarvittava osaaminen (esim. koulutus) ja henkilöstö (esim. määrä tai vastuutaho). Muutamissa lausunnoissa esitetään asetuksen laatimista lain tueksi siten, että asetuksessa määriteltäisiin kuntien kulttuuritoiminnan henkilöstön määrä ja kelpoisuusehdot.

Seuraavassa esitetään lausunnoista yhteenveto www.lausuntopalvelu.fi:n lausuntopyyntöissä esitettyjen kysymysten (13) mukaisesti. Kysyttiin, onko esityksen eri kohdissa (nykytilan kuvaus, tavoitteet ja keskeiset ehdotukset, esityksen vaikutukset) otettu huomioon *keskeiset asiat* ja ovatko lain pykälät perusteluineen *tarkoituksenmukaisia*. Kunkin kysymyksen osalta yhteenvedossa esitetään niiden vastausten prosentuaalinen osuus, joiden mukaan keskeiset asiat oli otettu tai ei oltu otettu huomioon sekä niiden

vastausten osuus, joissa pykälät perusteluineen olivat tai eivät olleet tarkoituksenmukaisia. On ollut vastaajan harkinnassa arvioida, milloin keskeiset asiat oli otettu huomioon ja tarkoituksenmukaisuus oli toteutunut. Joissain tapauksissa, joissa vastaaja oli valinnut vaihtoehdon 'ei ole otettu huomioon keskeisiä asioita' tai esitys 'ei ole tarkoituksenmukainen' vastauksessa esiin tuodut asiat olivat luonteeltaan lähinnä esitystä täydentäviä. Vastaavasti vastauksissa, joissa oli valittu päinvastainen vaihtoehto, saatettiin myös esittää esitystä täydentäviä huomioita. Täysin tai valtaosaltaan esitystä kritisovia vastauksia ei ollut.

Yhteenveto kysymyksittäin

1. Onko nykytilassa otettu huomioon keskeiset asiat? (Kyllä, Ei, Muutosehdotus tai kommentti)

Lausuntopalvelussa asiakohtaan vastanneista (124) ehdotuksesta samaa mieltä on 78 % (97) lausunnonantajista. Vastaajista 22 % (27) mukaan nykytilassa ei ole otettu huomioon keskeisiä asioita.

Nykytila nähdään monelta osin kattavasti laadituksi, esimerkiksi toimintaympäristön muutosten osalta, mutta siihen tuli myös varsin paljon kommentteja ja muutos- tai lisäysehdotuksia. Kiinnitetään huomiota mm. siihen, että kuntien erilaisuuteen liittyviä haasteita ei ole kuvattu riittävällä tavalla. Tulisi ottaa huomioon paremmin erilaisten kuntien erot, välimatkat, kielikysymykset jne. Esteettömyyteen liittyvä kuvaus koetaan osin riittämättömäksi, erityisesti vammaisten näkökulmasta. Yhdenvertaisuuden tarkempaa huomioon ottamista toivotaan.

Nykytilan osalta resursseihin, erityisesti valtionrahoituksen riittämättömyyteen, kiinnitetään huomiota. Kunnat rahoittavat kulttuurin pääosin itse. Ongelmaksi koetaan myös, että valtionrahoitus ei ole korvamerkittävä kulttuurille. Resurssien puute tulee esille lausunnoissa myös muissa osioissa. Lisäksi muutamissa lausunnoissa kiinnitetään huomiota siihen, että kulttuuritoimintaa tulisi rahoittaa muiden hallinnonalojen budjeteista silloin kun toiminta edistää esimerkiksi sosiaali- ja terveystaloutta.

Joissakin lausunnoissa kiinnitetään huomiota yhtäältä siihen, että kuntien kulttuuristrategiaa ei käsitellä nykytilan kuvauksessa. Toisaalta yleisesti lausunnoissa nähdään hyvänä se, että kulttuuri on osa kuntastrategiaa. Myös osaamisen ja henkilöstön tärkeyteen esitetään joitakin kommentteja. Visuaalisen taiteen osuus nähdään useissa lausunnoissa riittämättömänä, samoin edellytysten luominen taiteen ammattilaisten työlle kunnissa (ml. vapaa kenttä) ja taiteen itseisarvo (myös käsityö). Yksittäisissä lausunnoissa todetaan digitaalisiin palveluihin liittyviä asioita, kuten se, että EU:n saavutettavuusdirektiivi pitäisi mainita. Maakuntauudistuksen kuvauksen katsotaan jäävän pieneen rooliin. Toisaalta esitetään, että maininta uudistuksesta pitäisi poistaa kokonaan uudistuksen keskeneräisyyden vuoksi. Esitetään myös, että pitäisi tuoda esiin kulttuurin rooli yhteiskunnallisessa arvokeskustelussa, eriarvoistumis- ja erilaistumiskehitystä tulisi käsitellä enemmän, yritysten ja kolmannen sektorin rooli huomioida, asukkaiden uudenlaisiin toimintatapoihin liittyvät osallistumismahdollisuudet noteerata, sekä koulun perusopetuksessa annettavan taiteen harrastaminen tuoda esiin vahvemmin.

2. Onko esityksen tavoitteissa ja keskeisissä ehdotuksissa otettu huomioon keskeiset asiat? (Kyllä, Ei, Muutosehdotus tai kommentti)

Lausuntopalvelussa asiakohtaan vastanneista (128) ehdotuksesta samaa mieltä on 76 % (97) lausunnonantajista. Vastaajista 24 % (31) mukaan tavoitteissa ja keskeisissä ehdotuksissa ei ole otettu huomioon keskeisiä asioita.

Tavoitteita pidetään lausunnossa hyvin kannatettavina, mutta samalla muistutetaan, että niiden toteutumisen seuraaminen on tarpeellista. Seurantaan toivotaan tehtävän aiemmin kuin viiden vuoden kuluttua, mikä aikaraja mainitaan lakiesityksen seurantaan koskevassa tekstissä. Yhteisten kriteereiden kehittämistä, seurantaan ja arviointia varten korostetaan eri lausunnoissa ja eri kohdissa. Lausunnoissa nähdään hyvänä se, että lakiesityksessä kunnille ei aseteta lisävelvoitteita, ja että esitys antaa kunnalle vapauden järjestää kulttuuritoiminta haluamallaan tavalla. Lakiesityksen nähdään selkeyttävän kuntien roolia, vaikka monissa kunnissa ehdotuksen mukaisia tehtäviä hoidetaan jo nykyisinkin. Esityksessä on onnistuttu lausuntojen mukaan kuvaamaan kulttuurin kentän moninaista luonnetta ja selkiyttämään eri toimintoja ja niiden tavoitteita. Erinomaisena nähdään tavoite vahvistaa kuntien kulttuuritoiminnan toimintaedellytyksiä sekä edistää sen avulla mm. demokratiaa, tasa-arvoa, kestävästä kehitystä sekä kulttuurista moninaisuutta ja vuoropuhelua. Tasa-arvon edistämistä sukupuolten näkökulmasta toivotaan joissain lausunnoissa avattavan enemmän.

Tavoitteiden osalta nousee esille osin samoja asioita kuin nykytilan kuvauksessa, mm. resurssien riittämättömyys ja rahoituksen jatkuvuus, taiteen itseisarvon merkitys ja kansalaisten yhdenvertaisuus. Useammassa lausunnossa todetaan, että kunnan taloudelliset olosuhteet eivät saisi vaikuttaa siihen, miten yhdenvertaisuus osallistua palveluun toteutuu. Osa lausunnonantajista näkee taiteen ja kulttuurin tuottajien, taiteilijoiden, luovien alojen ja muiden kulttuurialan ammattilaisten työskentelyedellytysten, toimintaympäristön ja niiden kehittämisen edellytyksenä taiteen saatavuudelle. Muutamissa lausunnoissa toivotaan elinkeinonäkökulman vahvistamista sekä taiteen rakennemuutoksen tunnistamista. Painotetaan myös kulttuuritoiminnan ammattimaista henkilöstöä. Lisäksi nostetaan esille, ei vain kulttuurin ja taiteen ammattilaiset, vaan heidän ja harrastajien välinen yhteistyö. Kulttuurin tekeminen ruohonjuuritasolla haluttaisiin saada paremmin esille.

Laatuun liittyvät tavoitteet nostetaan esille muutamissa lausunnoissa ja toivotaan laatukriteeristön laatimista, joka sisältäisi 1) mitä kulttuuripalveluita kunnan tulisi tuottaa, 2) mitä asukasryhmiä tulisi tavoittaa kulttuuripalveluilla, 3) mikä on kunnan kulttuuripalvelujen painopiste. Osa lausunnonantajista näkee, että kuntia voitaisiin yhtäältä velvoittaa vahvemmin, toisaalta nähdään, että lain väljyys on tarpeen.

Yksittäisinä kommentteina nousevat esille mm. aineettoman kulttuuriperinnön vahvempi esille nostaminen, kiertävät ja liikkuvat palvelut yhdenvertaisen saatavuuden parantamiseksi, kansainvälisyys (ml. EU-hankkeet) ja innovaationäkökulma. Todetaan, että yksittäisten kuntien toiminnalla on vaikutusta koko maan kulttuurielämään ja sen tulevaisuuteen. Valtion viranomaistehtävistä toivotaan lisää kuvausta, erityisesti Museoviraston ja Taiken osalta. Kulttuurin peruspalveluluonnetta toivotaan vahvemmin esille. Yhdessä lausunnossa todetaan, että ilmaisu paikallismuseoiden toiminnan perustuminen ”kotiseutuhenkisyyteen” on ilmaisuna rajaava.

3. Onko esityksen vaikutuksissa otettu huomioon keskeiset asiat? (Kyllä, Ei, Muutosehdotus tai kommentti)

Lausuntopalvelussa asiakohtaan vastanneista (124) ehdotuksesta samaa mieltä on 82 % (102) lausunnonantajista. Vastaajista 18 % (22) mukaan vaikutuksissa ei ole otettu huomioon keskeisiä asioita.

Lausunnoissa todetaan, että vaikutukset ja niiden kohdentuminen on otettu huomioon riittäväällä laajuudella ja seikkaperäisyydellä. Vaikutusten arvioinnissa pidetään hyvänä niiden laaja-alaisuutta sekä

sitä, että tunnistetaan mm. kulttuuritoiminnan positiiviset taloudelliset vaikutukset ja kuntalaisten hyvinvointia lisäävät vaikutukset. Vaikutuksista annetuissa lausunnoissa kiinnitetään huomiota moniin samoihin asioihin kuin aiemmissa vastauksissa, mm. riittävään rahoitukseen. Taloudellisten vaikutusten osalta todetaan, että kustannusneutraaliutta on haastavaa toteuttaa. Tämän perusteella kulttuuritoiminnalle toivotaan saatavan lisärahoitusta, jolloin lain tavoitteet olisi helpompaa toteuttaa.

Myönteisenä lausunnoissa pidetään mm. sitä, että ympäristövaikutuksissa on huomioitu kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristöjen suojeleminen. Yhteiskunnallisten vaikutusten osalta toivotaan monipuolisempaa tarkastelua kuin hyvinvoinnin näkökulma. Taloudellisissa ja yhteiskunnallisissa vaikutuksissa tulisi ottaa paremmin huomioon taiteilijoiden asema kunnissa ja se, että taiteilijoiden ammatillisen aseman kohentumisella on yhteiskunnallisia vaikutuksia sekä taloudellisia vaikutuksia. Lisäksi kiinnitetään huomiota kolmannen sektorin merkitykseen, taiteen itseisarvoon, alueellisiin eroihin sekä väestö- ja ikäryhmien erilaisuuteen, esimerkiksi nuoriin. Maakuntauudistuksen vaikutukset tulisi ottaa huomioon.

Yksittäisissä kommentteissa kiinnitetään huomiota siihen, että väestöryhmien erojen kaventuminen osallisuuden lisääntyessä on epävarmaa, mikäli laki ei ohjaa osallisuuden tosiasialliseen kasvuun. Muutamassa launnossa todetaan, että sukupuolivaikutuksia tulisi eri näkökulmista täsmentää. Yhdessä launnossa todetaan, että hallinnollisia vaikutuksia eri kokoisissa kunnissa tulisi arvioida. Tiedontuotannon ja kehittämistehtävän kunnille aiheuttamat taloudelliset vaikutukset (kustannukset) tulisi ottaa huomioon. Lisäksi todetaan, että lain vaikutuksissa viranomaisten toimintaan tulisi ottaa huomioon uudistuksen haasteellinen ajankohta (SOTE- ja maakuntauudistus).

4. Onko 1 § (Soveltamisala) ja sen yksityiskohtaiset perustelut tarkoituksenmukainen? (Kyllä, Ei, Muutosehdotus tai kommentti)

Lausuntopalvelussa asiakohtaan vastanneista (122) ehdotuksesta samaa mieltä on 91 % (111) lausunnonantajista. Vastaajista 9 % (11) mukaan lain soveltamisala ja sen perustelut eivät ole tarkoituksenmukaisia.

Lausunnoissa soveltamisalan käsitelmäärittely nähdään onnistuneena ja että kulttuurin ja taiteen yhteiskuntapolitiittisen merkityksen ja vaikutuksen kasvu tunnustetaan lakiesityksen myötä. Lain soveltamisalan määrittelyt auttavat kuntia tunnustamaan aiempaa paremmin kulttuuritoiminnan alueen ja monipuolistuneet tehtävät. Lausunnoissa pidetään hyvänä sitä, että laissa käytetään sekä termejä kulttuuri että taide. Eräissä kommentteissa toivotaan, että kulttuuritoiminnan käsite määriteltäisiin niin, että taiteen tekemisen edistämiseen liitettäisiin myös taiteen tekijöiden, tuottajien ja välittäjien toimintaedellytyksistä vastaaminen sekä ammattimaisen taiteen tekemisen edistäminen. Muutamassa launnossa toivotaan käytettävän käsitettä taiteen perusopetus. Yksittäisessä launnossa kiinnitetään huomiota siihen, että kulttuurin ja taiteen vaikutusten edistäminen on vaikeasti avautuva ilmaisu.

5. Onko 2 § (Lain tavoite) ja sen yksityiskohtaiset perustelut tarkoituksenmukainen? (Kyllä, Ei, Muutosehdotus tai kommentti)

Lausuntopalvelussa asiakohtaan vastanneista (126) ehdotuksesta samaa mieltä on 93 % (117) lausunnonantajista. Vastaajista 7 % (9) mukaan lain tavoite ja sen perustelut eivät ole tarkoituksenmukaisia.

Tavoitteiden määrittely nähdään lausunnoissa tarpeellisena ja niiden nähdään vastaavan hyvin kuntien kulttuuritoimintaa. Lausunnoissa pidetään hyvänä monipuolisia tavoitteita, osassa launustoja kiinnitetään erityisesti huomiota hyvinvointiin ja osallisuuteen liittyviin tavoitteisiin. Samoin muutamissa launustoissa

pidetään erityisen kannatettavina 2 momentin ”horisontaalisia” tavoitteita. Perustuslain liittämistä perusteluihin pidetään hyvänä, samoin kulttuuritoiminnan integroimista kunnan muihin toimintoihin. Myös vetovoimaisuuden ja elinkeinotoiminnan huomioon ottaminen nähdään tarpeellisina. Taiteen ammattilaisten näkökulmaa toivotaan mukaan enemmän, samoin taiteen monimuotoisuutta, sen toimintaedellytysten kehittämistä ja itseisarvoa sekä välittäjäportaan toimintaa (esim. kohdassa 5 Vahvistaa taide- ja kulttuurialan ammattilaisten työskentelyn edellytyksiä sekä vahvistaa taiteen välittäjäportaan toimintaa).

Muutamissa lausunnoissa todetaan, että yhdenvertaisuus tulisi olla yksityiskohtaisemmin mukana ja että tulisi mainita YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista.

6. Onko 3 § (Kunnan tehtävät) ja sen yksityiskohtaiset perustelut tarkoituksenmukainen? (Kyllä, Ei, Muutosehdotus tai kommentti)

Lausuntopalvelussa asiakohtaan vastanneista (126) ehdotuksesta samaa mieltä on 82 % (103) lausunnonantajista. Vastaajista 18 % (23) mukaan kunnan tehtävät ja sen perustelut eivät ole tarkoituksenmukaisia.

Tehtävien osalta nähdään hyvänä aiempaa yksityiskohtaisempi tehtävämäärittely, mikä antaa hyvän pohjan kunnissa tehtäville päätöksille sekä toiminnan suunnittelulle ja arvioinnille. Lausunnoissa nähdään tärkeänä mm. saavutettavuuden lisääminen, paikallisten olosuhteiden ja voimavarojen sekä eri väestöryhmien tarpeiden mainitseminen. Myös yhteistyömahdollisuutta muiden kuntien kanssa pidetään tärkeänä, samoin viittauksia muuhun lainsäädäntöön.

Lausunnoissa pidetään tärkeänä sitä, että kulttuuritoiminnan järjestämisessä on riittävää ja monipuolista osaamista. Osassa lausuntoja ehdotetaan kohtaa täsmennettäväksi, esim. ”Kuntien kulttuuritoiminnasta vastaavalla viranhaltijalla tulee olla riittävää ja monipuolista kulttuurista osaamista.” Lisäksi lausunnoissa pohditaan, voisiko ainakin perusteluteksteissä olla maininta, että kaikissa kunnissa tulee olla nimetty vastuhenkilö/koordinoija kunnan kulttuuritoimen tehtäviä varten. Osassa lausunnoista esitetään, että myös koulutus tulisi kirjata, esim. ”Kuntien kulttuuritoiminnan järjestämisessä tulee olla riittävää ja monipuolista osaamista ja koulutusta”. Muutamat lausunnonantajat ehdottavat myös asetuksen säätämistä kuntien kulttuuritoiminnan henkilöstön määrästä ja kelpoisuusehdoista. Yhdessä lausunnossa nähdään osaamiseen liittyvän kohdan voivan olla haasteellinen pienille kunnille.

Taiteen edistämisen huomioon ottamista pidetään tarpeellisena, esitetään mm. uusi tehtäväkohta 7) ”Edistää alueen taiteilijoiden ja muiden kulttuurialan ammattilaisten työskentelyn edellytyksiä” tai täsmennettävä kohtaa 2. Myös visuaalisen alan toimintaa tulisi tehtävä-kohdan perusteluissa tuoda esille. Muutama lausunnonantaja näkee tarpeettomana ilmaisun (kunta voi järjestää kulttuuritoiminnan itse taikka yhteistyössä toisten kanssa) ”tai muulla tavoin”, koska se vesittää lain tarkoitusta ja tämän nähdään jo sisältyvän ilmaisuun ”kunta voi järjestää”.

Muutamissa lausunnoissa ”edistää” -sanaa eri tehtäväkohdissa on pidetty liian yleisenä ja todetaan, että myös taloudellinen tukeminen tulisi olla tehtäväkohdissa mukana.

7. Onko 4 § (Valtion viranomaisten tehtävät) ja sen yksityiskohtaiset perustelut tarkoituksenmukainen? (Kyllä, Ei, Muutosehdotus tai kommentti)

Lausuntopalvelussa asiakohtaan vastanneista (122) ehdotuksesta samaa mieltä on 93 % (113) lausunnonantajista. Vastaajista 7 % (9) mukaan valtion viranomaisten tehtävät ja sen perustelut eivät ole tarkoituksenmukaisia.

Valtion viranomaisten tehtäviä pidetään lausunnoissa hyvinä ja tarpeellisina. Pidetään tarpeellisena opetus- ja kulttuuriministeriön vastuuroolia, mutta toisaalta myös muiden hallinnonalojen rooleja sekä velvoitetta hallinnonalojen tiiviiseen yhteistyöhön. Muutamissa lausunnoissa nostetaan Taiteen edistämiskeskuksen rooli, yhtäältä todetaan sen roolin ja aseman olevan epäselvä, toisaalta korostetaan, että Taiteen edistämiskeskuksessa ja sen aluetoimipisteissä tulee olla riittävä ja laaja-alainen asiantuntemus. Todetaan myös nykyisellään eri viranomaisten väliltä puuttuvan vahvan vuorovaikutuksen ja yhteistyön. Joiltakin osin lausunnoissa toivotaan lisää velvoittavuutta, esim. sosiaali- ja terveysministeriön ja sen hallinnonalan osalta. Myös vahvempaa poikkihallinnollista velvoittavuutta yhteistyöhön valtion viranomaisten kesken painotetaan. Paikallisen ja alueellisen osaamisen toivotaan olevan mukana valtakunnallisissa ja alueellisissa työryhmissä ja toimikunnissa.

8. Onko 5 § (Kunnan asukkaiden osallistuminen) ja sen yksityiskohtaiset perustelut tarkoituksenmukainen? (Kyllä, Ei, Muutosehdotus tai kommentti)

Lausuntopalvelussa asiakohtaan vastanneista (124) ehdotuksesta samaa mieltä on 95 % (118) lausunnonantajista. Vastaajista 5 % (6) mukaan kunnan asukkaiden osallistuminen ja sen perustelut eivät ole tarkoituksenmukaisia.

Lausunnoissa nähdään tärkeänä, että kunnan kulttuuritoimintaa suunnitellaan vuorovaikutteisesti ja asukkaita osallistavasti. Osa lausunnonantajista toteaa, että kunnan asukkaiden osallistuminen on jo velvoittava kuntalaisia tai kieleen liittyvien kohtien osalta kielilaisissa ja saamen kielilaisissa, mutta pitää silti tärkeänä pykälää myös kuntien kulttuuritoiminnasta annettavassa laissa. Osa katsoo, ettei pykälä tuo edellä mainittuun lainsäädäntöön liittyen uutta ja tässä kohtaa tulisi viitata kuntalakiin (410/2015), jossa säädetään asukkaiden osallistumisoikeuksista. Muutamissa lausunnoissa todetaan, että asukkaiden omaehtoista toimintaa voisi korostaa. Toisaalta todetaan, että kuntalaisvaikuttaminen voi olla käytännön tasolla haasteellista ja mainitaan, että mm. kaksikielisten kuntien osalta tulisi ottaa huomioon henkilöstö- ja talousresurssit. Yhden lausunnon mukaan 5 §:ssä kunnan asukkaiden ja kulttuuripalvelujen käyttäjien rinnastaminen voinee aiheuttaa ennakoimattomia tilanteita kuntien kulttuuripalvelujen resurssointiin (esim. pääkaupunkiseutu ja ns. mökkikunnat).

Muutamissa lausunnoissa todetaan, että tulisi ottaa huomioon paikallisten kieliryhmien tarpeet tai eri kieliryhmien ja väestöryhmien tarpeet. Osallistumismahdollisuuksien analyysissä tulisi kielellisten vähemmistöjen sijaan puhua kieliryhmistä. Lisäksi viittomakielisten tarpeet sekä vammaisuus ja maahanmuuttajastatus tulisi huomioida paremmin.

9. Onko 6 § (Kehittämistehtävä) ja sen yksityiskohtaiset perustelut tarkoituksenmukainen? (Kyllä, Ei, Muutosehdotus tai kommentti)

Lausuntopalvelussa asiakohtaan vastanneista (121) ehdotuksesta samaa mieltä on 92 % (111) lausunnonantajista. Vastaajista 8 % (10) mukaan kehittämistehtävä ja sen perustelut eivät ole tarkoituksenmukaisia.

Kehittämistehtävää pidetään lausuntojen perusteella tarpeellisena ja todetaan mm. että kirjastojen alueellinen kehittämistehtävä on yksi malli tehtävä hoitamiseksi. Kehittämistehtävää toivotaan

täsmennettäväksi mm. siten, että lisätään maininta kehittämistehtävään osoitettavasta erillisrahoituksesta ja, että kehittämistehtävä on kunnille ja muille toimijoille vapaaehtoinen. Ehdotetaan myös määriteltäväksi tehtävän valtakunnallisuus tai alueellisuus. Yksi ehdotus pykälämuotoiluksi olisi: ”Kehittämistehtävä on kunnille tai muille toimijoille vapaaehtoinen ja se voidaan myöntää opetus- ja kulttuuriministeriön päättämällä tavalla hakemuksesta”.

Osassa lausunnoista todetaan, että kulttuuritoiminnan laatu ja toimijoiden pätevyys ovat tärkeitä kehittämiskohteita. Joissakin lausunnoissa todetaan kehittämistehtävän olevan sidoksissa seurantaan ja arviointiin. Yhdessä lausunnossa toivotaan kehittämistehtävää hoitavien tahojen määrän määrittelyä. Kolmannen sektorin mahdollisuudet myös tässä yhteydessä nousevat muutamissa lausunnoissa esiin. Samoin todetaan, että laissa tulisi määritellä ne edellytykset, joilla kehittämistehtävä myönnetään ja, että kriteerinä mm. alueellinen kattavuus tulisi olla mukana.

10. Onko 7 § (Yhteistyö) ja sen yksityiskohtaiset perustelut tarkoituksenmukainen? (Kyllä, Ei, Muutosehdotus tai kommentti)

Lausuntopalvelussa asiakohtaan vastanneista (124) ehdotuksesta samaa mieltä on 91 % (113) lausunnonantajista. Vastaajista 9 % (11) mukaan yhteistyö ja sen perustelut eivät ole tarkoituksenmukaisia.

Yhteistyö nähdään lausunnoissa tärkeänä, sillä vaikka yhteistyötä tehdään tällä hetkelläkin paljon, lakiesitys tuo yhteistyön sinnekin, missä se on vähäistä tai se vielä puuttuu. Joissakin lausunnoissa todetaan, että pykälä kuvaa joidenkin kuntien nykykäytännön. Yksittäisessä lausunnossa todetaan, että asiasta säädetään jo kuntalaissa, joten pykälän tarpeellisuus tulisi arvioida. Osa lausunnonantajista näkee tärkeänä mainita taiteen ja kulttuurin ammattilaisten ja harrastajien välisen yhteistyön. Muiden toimialojen toimijoiden lisäksi tulisi mainita yhtäältä yhdistykset ja yhteisöt/kolmas sektori, sekä vapaaehtoisjärjestöt että taide- ja kulttuurialan ammattilaiset, toisaalta myös innovaatiotoimijat. Yksittäisissä lausunnoissa todetaan, että kirjastot tulisi myös mainita yhteistyötahoina. Kuntien ja maakuntien yhteistyöhön liittyen on lausunnoissa osittain eri suuntaisia näkemyksiä. Muutamissa lausunnoissa korostetaan, että kunnan muiden kulttuurisektorien, kuten museo- ja kirjastosektorien tulee pystyä hoitamaan perustehtävänsä. Osassa lausunnoista todetaan, että yhteistyö ei ole aina kiinni kulttuurisektorista, vaan myös kunnan muista sektoreista. Osa lausunnonantajista kannattaa kulttuurisuunnittelun (cultural planning) mukaan ottamista, osalle käsite on vielä vieras. Muutamissa lausunnoissa toivotaan poistettavaksi ilmaisut ”olosuhteista” ja ”voimavaroista” lauseessa ”Kunnan tulee paikalliset olosuhteet ja voimavarat huomioon ottaen edistää tämän lain tavoitteita ja tehtävien mukaista toimintaa yhteistyössä...”.

Yksittäisissä lausunnoissa todetaan, että yhteistyön edistämisestä tulisi säätää tarkemmin asetuksessa.

11. Onko 8 § (Tiedon tuottaminen ja arviointi) ja sen yksityiskohtaiset perustelut tarkoituksenmukainen? (Kyllä, Ei, Muutosehdotus tai kommentti)

Lausuntopalvelussa asiakohtaan vastanneista (119) ehdotuksesta samaa mieltä on 94 % (112) lausunnonantajista. Vastaajista 6 % (7) mukaan tiedon tuottaminen ja arviointi sekä sen perustelut eivät ole tarkoituksenmukaisia.

Tiedon tuottamiseen ja arviointiin liittyvä tehtävä nähdään valtaosin hyvin tärkeänä ja tarpeellisena, etenkin vertailukelpoisen tiedon tuottamisen vuoksi. Valtaosa lausunnonantajista näkee pykälän olevan merkittävä parannus nykyiseen lakiin verrattuna. Muutamia lausunnonantajista näkevät tiedon tuottamisen lisätehtävänä, joka vaatii resurssoinnin, ja osa pienille kunnille haasteellisena muutoinkin.

Toisaalta osa toteaa, että pääosa kunnista jo tekee tiedon tuottamista. Jokunen lausunnonantaja näkee tehtävän pelkästään hallinnollisena lisätyönä. Heidän mukaansa resurssit tulisi laittaa elävän kulttuurin tuottamiseen.

Kytköstä kuntastrategiaan pidetään tarpeellisena, koska se kokoaa yhteen kunnan kaikki toimialat. Osa toivoisi, että kunnilla olisi myös kulttuuristrategia kuntastrategian lisäksi arvioinnin helpottamiseksi. Monissa lausunnoissa korostetaan valtakunnallisen tason yhteismitallista indikaattorien kehittämistä tiedon tuottamisen pohjaksi. Tietojen kerääminen vain kertaalleen sekä tietojärjestelmien yhteensopivuus nähdään tarpeellisena. Muutamissa lausunnoissa tuodaan esille myös muiden kuin talouden tunnuslukujen keräämisen tärkeys. Taiteen itseisarvon huomioiminen arvioinnissa tai vähintäänkin taiteen kentän asiantuntijuuden hyödyntäminen tiedon keräämisessä nähdään tärkeänä. Yhdessä lausunnossa esitetään lisättäväksi 'paikalliset voimavarat huomioiden' pykälän toisessa momentissa ("Kunnat osallistuvat peruspalvelun arviointiin ja tarpeen mukaan muuhun tiedon tuottamiseen."). Esitetään myös toiveita siitä, mitä tietoja kerätään, mm. visuaalisen taiteen tietojen keräämistä tulisi kehittää.

12. Onko 9 § (Valtionrahoitus) ja sen yksityiskohtaiset perustelut tarkoituksenmukainen? (Kyllä, Ei, Muutosehdotus tai kommentti)

Lausuntopalvelussa asiakohtaan vastanneista (120) ehdotuksesta samaa mieltä on 90 % (108) lausunnonantajista. Vastaajista 10 % (12) mukaan valtionrahoitus ja sen perustelut eivät ole tarkoituksenmukaisia.

Valtionrahoituksen pykälä nähdään tarpeellisena. Osa lausunnonantajista tuo esiin, että valtionrahoitus kulttuurille tulisi myöntää niin, että myönnettyä rahoitusta ei voitaisi käyttää muuhun kuin kulttuuritoimintaan, ts. rahoitus tulisi ns. korvamerkitä (peruspalvelujen valtionosuudesta annettu laki). Perustamishankeavustusten osalta tulisi ottaa huomioon, että esim. kirjastojen tai koulujen yhteyteen toteutettavia tiloja olisi mahdollista rahoittaa. Muutamissa lausunnoissa kiinnitetään huomiota tiedon tuotannon ja arvioinnin kytkeytymiseen rahoitukseen.

Useat lausunnonantajat kiinnittävät huomiota siihen, että valtionrahoitus pysyisi lakiesityksen mukaan pääosin nykyisellään. Tämä nähdään merkittävänä haasteena. Osa näkee jopa, että tehtävien järjestäminen ilman lisärahoitusta saattaa edellyttää kunnissa kulttuuritoimintaan käytetyn rahoituksen uudelleen jakoa, mikä voisi johtaa joidenkin kulttuuritoiminnan osa-alueiden rapautumiseen. Useassa lausunnossa todetaan, että kehittämistehtävä tulisi olla pykälässä omana kohtana. Yksittäisessä lausunnossa ehdotetaan, että kuntien kulttuuritoiminnan rahoituksesta tulisi laatia selvitys.

13. Muut mahdolliset kommentit ja huomiot (avoin vastaus)

Muissa kommentteissa otetaan esille mm. se, että nuoria ja nuorisoa huomioidaan lakiesityksessä melko vähän. Myös ulkomaalaistaustaiset taiteilijat voitaisiin ottaa huomioon paremmin. Maahanmuuttajien osalta todetaan, että he eivät ole vain kulttuurin ja taiteen saava osapuoli esim. kotouttamisessa, vaan myös merkittävästi kulttuuritoiminnalle mahdollisuuksia antava luovan toiminnan resurssi. Yksittäisiä kommentteja on ruotsinkielisestä käännöksestä sekä nykytilan kuvaukseen esitetään joitakin korjauksia toimijoiden lukumääriin. Esitetään myös mm. peruspalvelu-termin avaamista, kuorojen mainitsemista, sekä sen huomioimista, että kulttuuri liittyy myös aluesuunnitteluun ja kaavoitukseen. Joissakin lausunnoissa

todetaan, paitsi että kunnan kulttuuritoiminnalle pitäisi määritellä laatukriteerit, laissa tulisi olla myös seuraamukset, mikäli laatukriteerit eivät täyty.